

IDR

Institutul Diplomatic Român
www.idr.ro

POLICY PAPER

Seria Policy Paper
cuprinde texte bazate
pe surse publice.
Opiniile exprimate
reprezintă punctele
de vedere ale
autorilor.

Institutul Diplomatic Român

Policy Paper nr. 26 / 2018

Importanța Ierusalimului în conflictul
israeliano-palestinian.

Considerații legate de decizia de a
recunoaște Ierusalimul – capitala Israelului

Amelia Ilinca

ISSN 2285 – 8938
ISSN-L 2285 – 8938

București 2018

Importanța Ierusalimului în conflictul israeliano-palestinian. Considerații legate de decizia de a recunoaște Ierusalimul – capitala Israelului

*Autor: Amelia Ilinca, RRII, IDR
Aprilie 2018*

Problematica Ierusalimului, considerat atât de Israel, cât și de Teritoriile Palestiniene drept capitală eternă și legitimitatea pretențiilor ridicate de ambele părți în scopul revendicării acestuia apar din nou, după 70 de ani de conflict, mai mult sau mai puțin deschis, între arabi și israelieni. Statutul Ierusalimului este readus în discuție după decizia controversată a președintelui american Donald Trump, din decembrie 2017, de a muta ambasada SUA de la Tel Aviv, la Ierusalim, recunoscând, în acest fel, orașul sfânt drept capitală a Israelului. Pentru a înțelege importanța acestei decizii și repercusiunile majore pe care le poate avea pentru regiune, este necesar ca în prima parte a lucrării să ne oprim asupra semnificației pe care o are Ierusalimul pentru cele trei religii monoteiste, oferind, totodată o digresiune în care analizăm pe scurt evoluția politică și diplomatică a Israelului și consecințele pe care le-au avut conflictele cu țările vecine în stabilirea realității politice actuale. Urmează o analiză a posibilelor motive care l-au putut determina pe Donald Trump să ia această hotărâre și a reacțiilor pe care le-au avut marile puteri internaționale, dar și statele arabe vecine. Această lucrare își propune să se încheie prin prezentarea unor teorii asupra consecințelor firești pe care această schimbare le poate aduce, având în vedere atât structurile politice afectate, cât și interesele pe care le au statele vecine în zonă.

1. Ierusalimul - loc de congruență al creștinismului, islamului și iudaismului

Considerat sfânt de cele trei mari religii monoteiste: creștinism, islam și iudaism, Ierusalimul are o istorie marcată de războaie și cuceriri. Caracterul simbolic al Ierusalimului și locul central pe care îl ocupă în definirea identității religioase a creștinilor, musulmanilor și evreilor, fără a lua în considerare numeroasele comunități religioase practice a unor culte independente, au făcut din acesta un loc al tribulațiilor și al înfruntărilor politice. Inima conflictului arabo-israelian nu a fost niciodată reprezentată de granițe sau resurse, ci de nevoia de apartenență a trei comunități distincte care își revendică același loc.

Destinul zbugiat al Ierusalimului este decis atât de relația dintre cele trei religii monoteiste, cât și de „teritorialitatea conflictuală a simbolisticii religioase aferente”.¹ Spațializarea simbolurilor religioase, conduce, inevitabil, la tensiuni, în timp ce sfîntenia sa construiește și totodată legitimează identități naționale care dau naștere la demersuri politice de revendicare. Cu trei mii de ani în urmă, regele Solomon a construit aici Primul Templu evreiesc. În calitate de oraș al templului, Ierusalimul era centru al religiei iudaice, însă, în prezent, a devenit subiectul a diferite influențe culturale și religioase. Iar pretențiile ridicate de diferite grupuri care susțin că Ierusalimul le aparține exclusiv lor a reprezentat o *casus belli*.²

¹Laura Sitaru, *Direcție și memorie*, „Dilema Veche”, 3-9 august 2017 (<http://dilemaveche.ro/>).

²*Jerusalem: Three religions, three families | Faith Matters*, documentar DW, 1 martie 2015 (<https://www.youtube.com/>).

Oraș-simbol al păcii pentru religiile monoteiste, el nu încetează să fie locul de înfruntare al acestora și de impunere a celui mai puternic.³ Al-Quds (numele arab al Ierusalimului, tradus ca „cel sfânt”), este cel de-al treilea loc sfânt al religiei islamice, alături de Mecca, locul nașterii islamului și a profetului Muhammad și Medina, locul unde acesta a pus bazele primei comunități musulmane, sacralitatea sa fiind confirmată atât de Coran, cât și de Tradiții. Direcție a rugăciunii pentru musulmani în primii ani ai islamului, Ierusalimul este considerat a fi locul de unde profetul Muhammad și-a început călătoria către ceruri, dar și unde s-a rugat alături de profeții Abraham, Moise și Iisus.⁴ Pentru creștini, Ierusalimul este orașul unde Iisus a fost crucificat și s-a ridicat din morți, Biserica Sfântului Mormânt fiind construită pe locul unde se crede că aceste întâmplări au avut loc. În timp ce, pentru evrei, Ierusalimul este orașul sfânt dăruit de Dumnezeu, Zidul Plângerii fiind tot ce a mai rămas din Al Doilea Templu, distrus de romani, în anul 70 Î.Hr.⁵

2. Scurt istoric al conflictului israeliano-palestinian

De la distrugerea celui de-Al Doilea Templu, evreii, răspândiți pe toată întinderea Imperiului Roman, au sperat să se întoarcă la Ierusalim. Timp de două mii de ani, speranța evreilor a părut iluzorie, iar aceștia au trebuit să se adapteze națiunilor în interiorul cărora locuiau.⁶ Ideea de formare a unui cămin evreiesc a căpătat forme concrete către sfârșitul secolului al XIX-lea prin persoana lui Theodor Herzl, fondatorul mișcării sioniste. Herzl a ajuns la concluzia că evreii nu erau în siguranță nicăieri în Europa, singura soluție fiind ca aceștia să aibă un stat propriu pe care să îl conducă singuri și în care să nu se găsească în minoritate. Perspectiva înființării unui stat evreiesc a avut un impact neașteptat în rândul intelectualilor evrei din Germania, Austria și Rusia, care împărtășeau indignarea lui Herzl față de exacerbarea sentimentelor antisemite.⁷

Ceea ce a oferit mișcării sioniste un grad ridicat de interes a fost felul perfect în care se potrivea cu aspirațiile istorice ale evreilor. De-a lungul secolelor în care evreii au fost ostracizați, Sionul, poate mai mult decât imaginea divinității, a reprezentat un element comun al experienței social-religioase a evreilor. Cu toate că sursa de inspirație a mișcării sioniste a fost indubitabil naționalismul european, iar fuga din fața persecuțiilor a reprezentat mecanismul ce a pus în mișcare sionismul, este, totuși, demn de luat în calcul faptul că, datorită încărcăturii religioase a misiunii lor, evreii au privit imigrația către „Țara Făgăduinței” ca fiind întemeiată și, într-o oarecare măsură, legitimă.

Palestina, alături de alte țări din Orientul Mijlociu, au devenit obiectul atenției Europei, în parte datorită dezvoltărilor regionale și a îmbunătățirii liniilor de comunicații, dar și datorită protestantismului evanghelic britanic, ce s-a manifestat printr-un interes reînnoit față de Țara Sfântă. Îngrijorările teologice erau direcționate către evrei, care erau priviți acum mai mult ca exilați sacri ai unui ținut sfânt, și mai puțin ca ucigași ai lui Dumnezeu.⁸ Ajutorul pe care evreii l-au primit din partea britanicilor a venit către sfârșitul Primului Război Mondial, când aceștia au înfrânt trupele otomane și au ocupat Palestina, devenind conducători de facto.

Încă de la începutul războiului, conducătorii mișcării sioniste au încercat să convingă guvernul britanic că instituirea unei colonii evreiești în Palestina era în interesul Imperiului Britanic. La Londra, politicieni precum Herbert Samuel și Arthur Balfour au inițiat o campanie de propagandă, care, în cele din urmă, a reușit să aducă o schimbare în politica britanică. În 1916, guvernul a început negocieri oficiale cu liderii mișcării sioniste, urmând ca, la 2

³ Anca Manolescu, *Ierusalim, din nou*, „Dilema Veche”, 25-31 ianuarie 2018 (<http://dilemaveche.ro/>).

⁴ Laura Sitaru, *Există pe lume mii de Bagdaduri și mii de Damascuri, dar Ierusalimul este doar unul*, „Dilema Veche” 1-7 iunie 2017 (<http://dilemaveche.ro/>).

⁵ *Ibidem* nota 2.

⁶ Martin, GILBERT, *Israel: A History*, Londra, CPI Group, 2008. p. 3

⁷ *Ibidem*, pp. 12-16

⁸ Howard, SACHAR, *A History of Israel from the Rise of Zionism to Our Time*, New York, publicată de Alfred A. Knopf, 2007, p. 21.

noiembrie 1917, să emită Declarația Balfour prin care Marea Britanie se angaja să sprijine construirea unui cămin evreiesc în Palestina⁹:

*"His Majesty's Government view with favour the establishment in Palestine of a national home for the Jewish people, and will use their best endeavours to facilitate the achievement of this object, it being clearly understood that nothing shall be done which may prejudice the civil and religious rights of existing non-Jewish communities in Palestine, or the rights and political status enjoyed by Jews in any other country."*¹⁰

Rădăcinile conflictului arabo-israelian, se regăsesc în politica duplicitară a Marii Britanii, care a făcut promisiuni contradictorii atât arabilor, cât și evreilor, încurajând concomitent lupta sionistă și cea pan-arabă. În timpul Primului Război Mondial, britanicii, francezii și rușii au plănuț în secret dezmembrarea Imperiului Otoman, tot atunci plantând semințele războaielor viitoare, în sensul în care, britanicii au fost cei care le-au promis arabilor independența, iar evreilor un cămin, ambele planuri erau imposibil de înfăptuit simultan. Arabii au ajuns la concluzia că rămânerea în Imperiul Otoman însemna imposibilitatea de a-și decide propriul destin și s-au aliat cu europenii în speranța că, la sfârșitul războiului, britanicii își vor respecta promisiunea de a le oferi propriul stat independent. Însă independența și unitatea arabă au fost refuzate, iar ambiția formării unui singur stat arab se spulberă când, la sfârșitul Primului Război Mondial, Marea Britanie și Franța își împart regiunea. În locul statului arab independent pe care și-l doreau naționaliștii arabi, au apărut 4 monarhii și 2 republici, aflate sub controlul celor două puteri coloniale.¹¹ Singura concluzie a participării arabilor în război a fost redactarea Declarației Balfour, o declarație, așa cum îi spune și numele, de sprijinire a înființării unui stat evreiesc pe teritoriul Palestinei.

Între anii 1882 și 1903, un număr total de 25 000 de evrei¹² au imigrat în Palestina, acesta fiind cel mai mare influx de la decretul de expulzare a evreilor ce i-a urmat Reconquistei.¹³ Apogeul mișcării sioniste fiind înființarea, în 1909, a orașul Tel Aviv, oraș care a devenit cunoscut ca primul oraș în componența căruia se aflau doar evrei¹⁴. După Primul Război Mondial, lucrurile au evoluat gradual. Liderii palestinieni, semi-feudali la sat și autoritari la oraș, au fost incapabili să acceadă la scena îngustă a politicii. Prin contrast, conducerea mișcării sioniste, un grup omogen, din care predominau evreii cu origini est-europene, se concentra asupra unui singur scop: construcția infrastructurii necesare unui stat evreiesc în Palestina.¹⁵ Liderii sioniști au creat o nouă societate prin controlul pe care în exercitau asupra fluxului de noi emigranți evrei, pentru scopul căruia au construit o organizație centralizată și eficientă. În anul 1929, comunitățile evreiești erau conduse de un pseudo-guvern: Agenția Evreiască din Ierusalim formată din sioniști și non-sioniști (evrei ultra-ortodocși și organizații non-sioniste, dar nu anti-sioniste). Cel care conducea Agenția era David Ben-Gurion, devenit, mai târziu, primul prim-ministru al Israelului, iar mulți membri ai executivului au devenit miniștri în primul guvern, lucru ce a asigurat o trecere firească de la comunitatea evreiască, la statul evreiesc, care și-a căpătat statutul oficial în anul 1948.¹⁶

Anul 1939 a reprezentat un punct de cotitură atât pentru evrei, cât și pentru Marea Britanie. Timp de aproape douăzeci de ani administrația britanică din Palestina a încercat să rezolve disputele dintre arabi și evrei. Dar, așa cum afirmă și Howard Sachar: în anul izbucnirii celui de-Al Doilea Război Mondial, într-un moment în care supraviețuirea națională era în joc,

⁹ Ilan, PAPPE, *A History of Modern Palestine*, New York, Cambridge University Press, 2006, p. 67.

¹⁰ The Balfour Declaration (<http://mfa.gov.il/>).

¹¹ Laura, Sitaru, „Alegerile, o soluție pentru democratizarea Orientului Mijlociu”, *Revista Institutului Diplomatic Român*, nr. 1, 2006, p. 22.

¹² Creșterea numărului de imigranți evrei este numită Prima Aliyah și a constat în două valuri de imigranți: 1882-1884 și 1890-1891.

¹³ *Ibidem* nota 8, p. 26.

¹⁴ *Ibidem* nota 6, p. 27.

¹⁵ *Ibidem* nota 9.

¹⁶ *Ibidem* nota 9, pp. 89-90.

existau interese britanice care trebuiau apărate, și niciun guvern responsabil nu putea să ignore această obligație¹⁷. În încercarea de a menține un status-quo până la aplanarea conflictului ce izbucnise în Europa, Marea Britanie a limitat imigrația evreilor către Palestina și noile achiziții de pământ. Decizia britanicilor vine într-un context nefavorabil evreilor, având în vedere expansiunea nazistă în Europa.¹⁸

Terorile Holocaustului, moartea a 6 milioane de evrei, imigrația ilegală a evreilor în Palestina, imposibilitatea soluționării conflictului arabo-israelian, dar și propriul declin au convins Marea Britanie ca în 1947 să cedeze „chestiunea palestiniană” Organizației Națiunilor Unite. La 29 noiembrie 1947, Adunarea Generală a Națiunilor Unite a adoptat Rezoluția 181 care recomandă crearea, pe teritoriul Palestinei aflate sub mandat britanic, a câte unui stat arab și evreiesc independente. Agenția Evreiască a acceptat planul de împărțire, în timp ce liderii arabi palestinieni și de cea mai mare parte a populației arabe l-au respins.¹⁹ Ca urmare a rezoluției, Liga Arabă a convocat întâlniri la Cairo în noiembrie și decembrie 1947, adoptând o serie de rezoluții care presupuneau o soluționare militară a conflictului.²⁰ Azzam Pasha, secretarul general al Ligii Arabe a respins vehement planul de împărțire a Palestinei:

„The Arab world is not in a compromising mood. It's likely, Mr. Horowitz, that your plan is rational and logical, but the fate of nations is not decided by rational logic. Nations never concede; they fight. You won't get anything by peaceful means or compromise. You can, perhaps, get something, but only by the force of arms. We shall try to defeat you. I'm not sure we'll succeed, but we'll try. We were able to drive out the Crusaders, but on the other hand we lost Spain and Persia. It may be that we shall lose Palestine. But it's too late to talk of peaceful solutions.”²¹

Conflictele izbucnite în urma deciziei ONU au condus la dezintegrarea Mandatului britanic și la începerea efectivă a războiului arabo-israelian. Ziua Catastrofei (*Nakba*) pentru palestinieni, sau Ziua Independenței pentru evrei, 14 mai 1948, a marcat recunoașterea internațională a statului Israel. În ziua următoare, președintele american, Harry Truman, a anunțat recunoașterea de facto a noului stat. Două zile mai târziu, URSS-ul urmează exemplul american și recunoaște oficial statul Israel. Unul, după altul, alte state ale lumii recunosc, în zilele următoare, existența Israelului, fără să facă vreo referință la implicațiile acestui act asupra poporului palestinian. La 15 mai, în timp ce britanicii părăseau Palestina, o coaliție formată din Egipt, Siria, Transiordania, Liban și Irak a atacat așezările evreiești. În 1949, Israel încheie armistițiu cu țările arabe implicate în război, și, în mod ironic, arabii au rămas cu mai puțin teritoriu decât dacă ar fi acceptat planul de partiție, Israelul sfârșind prin a ocupa cu un sfert mai mult decât i-a fost alocat inițial.²²

Poate cea mai gravă consecință a războiului din 1948 a fost reprezentată de numărul de arabi palestinieni care au ales, sau au fost forțați, să părăsească teritoriile ocupate de noul stat Israel²³. O criză a refugiaților rămasă nerezolvată până astăzi. O altă repercusiune a războiului izbucnit în 1948 a fost separarea Ierusalimului în Ierusalimul de Est, controlat de Iordania și Ierusalimul de Vest, controlat de Israel. Divizarea a fost o consecință a deciziei Knessetului de a

¹⁷ *Ibidem* nota 8, p. 225.

¹⁸ *Ibidem* nota 9, p. 107.

¹⁹ Țările care au votat împotriva Planului Națiunilor Unite pentru împărțirea Palestinei: Afganistan, Arabia Saudită, Cuba, Egipt, Grecia, India, Irak, Iran, Liban, Pakistan, Siria, Turcia și Yemen.

²⁰ Frédéric, ENCEL, François, Thual, *Géopolitique d'Israel*, Éditions du Seuil, 2004. P. 315.

²¹ Declarația lui Azzam Pasha, preluată de pe Center for Israel Education (<https://israelled.org/abdulrahman-azzam-pasha-rejects-compromise-zionists/>).

²² *Ibidem* nota 9, p. 132.

²³ General Progress Report and Supplementary Report of the United Nations Conciliation Commission for Palestine, Covering the Period from 11 December 1949 to 23 October 1950 Archived 20 May 2014 at the Wayback Machine., published by the United Nations Conciliation Commission, 23 October 1950. (U.N. General Assembly Official Records, 5th Session, Supplement No. 18, Document A/1367/Rev. 1)

proclama Ierusalimul capitală a statului Israel, câteva luni mai târziu, Iordania răspunzând prin anexarea Ierusalimului și a zonei vecine, West Bank. În fapt, deși ambele părți foloseau în discursul lor politic termenul de Ierusalim, fără precizări, ca un întreg, cele două părți ale orașului erau împărțite²⁴. În ciuda armistițiului încheiat, Iordania nu le-a permis evreilor să viziteze Zidul Plângerii, cimitirul evreiesc din sudul Muntelui Măslinilor sau alte locuri sfinte din Ierusalimul de Est. Creștinii se bucurau de un tratament mai puțin aspru din partea iordanienilor, aceștia putând să își viziteze locurile sfinte, atâta timp cât pelerinii nu depășeau numărul impus de autoritățile iordaniene.²⁵

După 1948, aproximativ 2.5 milioane de oameni locuiau în teritoriul aflat până în acel moment sub mandat britanic, incluzând imigranți evrei din Europa de Est și țările arabe, dar și 160,000 de palestinieni, care nu au părăsit țara. Aproximativ un milion din populația indigenă a ceea ce fusese până atunci Palestina au devenit refugiați, cea mai mare parte a acestora fiind expulzați în Cisiordania, Fâșia Gaza, Liban, Siria, sau Iordania. Prima jumătate a secolului al XIX-lea, a reprezentat o perioadă în care, atât emigranții, cât și sioniștii stabiliți dinainte de independență, au căutat modalități de adaptare la noua situație geo-politică în care se găseau. Victimele acestei tranziții au fost refugiații palestinieni. Calitatea vieții lor era dictată de politica și de resursele economice ale țărilor în care locuiau.²⁶

Un rol la fel de important pentru refugiați îl ocupa ONU. În ianuarie 1949, ONU a înființat un singur organism acreditat cu rezolvarea problemei refugiaților palestinieni: UNRWA. Cu toate că a promis să îi ajute în procesul de repatriere, UNRWA nu a reușit să aducă acest proiect la bun sfârșit. Până în mai 1949, problema refugiaților a dispărut din agenda internațională, alăturându-se celorlalte două chestiuni nerezolvate în ceea ce privește Palestina: viitorul Ierusalimului și partiția teritoriului.²⁷

După ce ONU și comunitatea internațională și-au pierdut interesul față de promovarea repatrierii, guvernul israelian a putut să ocupe mai mult teritoriu, fără a fi împiedicat de opinia publică internațională. La început, a pus bazele legale pentru politica sa împotriva repatrierii: în 1950, Knessetul a permis guvernului israelian să confişte proprietățile palestinienilor și să le folosească pentru scopuri publice. Campania legislativă a oferit o bază constituțională pentru depopularea continuă a satelor palestiniene în numele securității. În primii ani, de după obținerea independenței, Israelul a ocupat zeci de sate arabe și a expulzat populația. Procesul de depopulare era strâns legat de politica oficială a Israelului. Guvernul își dorea să colonizeze populație evreiască pe teritoriile palestiniene abandonate. Majoritatea evreilor trimiși în noile așezări erau de origine arabă, iar relocația lor servea mai multor scopuri, rezolvând problema distribuirii de locuințe, dar și extinzând procesul de colonizare a teritoriilor deținute până atunci de palestinieni.²⁸

Până la sfârșitul anilor '50, violența și disperarea palestinienilor a început să se canalizeze în activități de gherilă. Acest proces a fost parte a reapariției naționalismului palestinian. Caracterul extremist al naționalismului palestinian a fost susținut de Frații Musulmani, o mișcare pan-islamistă fondată în Egipt, în 1928, de către Hasan al-Banna. Activă atât în Gaza, cât și în Cisiordania, această formă de islam politic și-a atras adepți din rândul țăranilor și a refugiaților ce aparțineau straturilor inferioare ale societății. Aceștia nu erau interesați de sfera politică, având în vedere eșecul liderilor naționali de a le rezolva problemele, în schimb, au devenit luptători naționaliști, folosind organizația Frații Musulmani ca model pentru propriile acțiuni împotriva Israelului.²⁹

Activitatea politică, ce avea să se cristalizeze în timp, se centra acum în jurul figurii luptătorului palestinian care era dornic să își sacrifice viața pentru cauza palestiniană. Primele

²⁴ Liviu Rotman, *O decizie controversată*, „Dilema veche”, 25-31 ianuarie 2018 (<http://dilemaveche.ro/>).

²⁵ *Ibidem* nota 21, p. 240.

²⁶ *Ibidem* nota 9, pp. 141-142.

²⁷ *Ibidem* nota 9, p. 143.

²⁸ *Ibidem* nota 9, pp. 145.

²⁹ *Ibidem* nota 9, p. 147.

operațiuni ale rezistenței palestinieni au constat în încercări de redobândire a proprietăților pierdute prin raiduri armate asupra așezărilor evreiești localizate în apropierea Cisiordaniei, sau a Fâșiei Gaza. Gradual, aceste incursiuni armate s-au transformat într-o formă mai organizată de luptă împotriva statului evreiesc. Din rândul acestor activiști a luat ființă cea mai însemnată organizație palestiniană - Fatah, care a avut în centrul ei figuri precum Yasser Arafat și Khalil al-Wazir. Până în anul 1954, Fatah și-a început misiunea împotriva Israelului prin folosirea structurilor Fraților Musulmani pentru a recruta luptători pregătiți să moară în atacuri ce au ca scop eliberarea palestinienilor.³⁰

Fatah nu a reprezentat un factor politic important până în anul 1958, când organizația a reușit să își lărgescă cercul de suporteri prin publicarea ziarului „*Filistinuna*”, Palestina Noastră. Probabil cel mai frapant aspect al organizației a fost numărul foarte mare de tineri, chiar și elevi, care făceau parte din structurile de conducere. La fel de frapantă era și lipsa unei ideologii politice clare, singurul sistem de idei coerent promova eliberarea Palestinei și distrugerea evreilor³¹. Fiind afectați direct de radicalizarea mișcării naționaliste, liderii politici palestinieni au făcut un ultim efort de resuscitare a naționalismului palestinian prin înființarea unui nou organism politic: Organizația pentru Eliberarea Palestinei, abreviată OEP sau PLO.³²

În timp ce politica radicală a palestinienilor a fost instituționalizată sub forma mișcărilor de gherilă și a organizațiilor clandestine din Cisiordania și Gaza, societatea evreiască din Israel trecea prin schimbări de altă natură. Comunitatea evreiască era compusă atât din evrei ce au emigrat din Europa de Vest, și care doreau modernizarea societății, cât și din evrei ultra-ortodocși, sau imigranți din țări sub-dezvoltate. Iar pentru a omogeniza această societate multiethnică, guvernul israelian a implementat mai multe proiecte naționale. În primul rând, s-a luptat asiduu împotriva folosirii unei alte limbi decât ebraica, ceea ce a presupus un efort considerabil atât din partea clasei conducătoare, cât și din partea imigranților care aveau background-uri culturale și lingvistice foarte diferite. În acest sens, a fost înființată, la Ierusalim, o academie pentru predarea limbii ebraice, prin intermediul căreia, apariția potențialelor dialectelor derivate din ebraică era ținută sub control.³³

Pe lângă aceste reușite de ordin lingvistic, s-a încercat și o introducere a religiei iudaice în sfera politică. În 1953, după ce a realizat importanța partidelor politice în menținerea unei coaliții solide, Ben-Gurion a autorizat emiterea unor legi religioase ce urmau să se aplice fiecărui evreu din Israel, indiferent de convingerile sale religioase. Până în acel moment, fusese dificil de trasat o linie clară între iudaism și naționalism, însă, prin această mișcare, linia de separație dintre „religie” și „patrie” devenea și mai obscură. Câțiva ani mai târziu, a luat ființă partidul național-religios Mafdal, care a protejat natura religioasă a naționalismului evreu și, totodată, a oferit legitimitate expansiunii teritoriale a Israelului.³⁴ Această expansiune a statului evreu, alături de dezvoltarea industriei militare și de creșterea demografică rapidă datorată fluxului mare de imigranți, a fost responsabilă pentru creșterea economică de care s-a bucurat Israelul la mijlocul secolului al XIX-lea.³⁵

Timp de mai mult de o decadă, Israelul a beneficiat de un climat politico-economic pozitiv. Însă, anul 1967 a fost un an marcat atât de recesiune economică, cât și de conflicte armate între Israel și o coaliție de state arabe, în fruntea căreia se afla liderul egiptean Gamal Abdel Nasser. Imaginea înfrângerii pe care au suferit-o arabii în fața evreilor nu a rămas vie doar pentru refugiații palestinieni, ci și pentru restul țărilor arabe care proliferă ideea precum „lichidarea Israelului”, „răzbunare” și „*jihad*”. Nasser însuși repetând, foarte explicit, în fața Consiliului General al ONU opiniile arabilor despre Israel:

³⁰ *Ibidem* nota 9, p. 148.

³¹ *Ibidem* nota 9, pp. 163-165.

³² Din engleză: *Palestine Liberation Organization*.

³³ *Ibidem* nota 9, p. 168.

³⁴ *Ibidem* nota 9, p. 169.

³⁵ *Ibidem* nota 9, p. 171.

„We swear to God that we shall not rest until we restore the Arab nation to Palestine and Palestine to the Arab nation. There is no room for imperialism and there is no room for Britain in our country, just as there is no room for Israel within the Arab nation”.³⁶

Războiul de 6 zile, desfășurat între 5 și 10 iunie 1967, a fost atent studiat de analiști și istorici, iar documente referitoare la contextul internațional și la acțiunile diplomatice sau militare ale beligeranților continuă, și astăzi, să fie puse la dispoziția cercetării. Existând numeroase documente despre săptămânile de dinaintea izbucnirii războiului (cunoscute și sub denumirea de „perioada de așteptare“), când statele arabe aliate au luat măsuri care făceau războiul iminent, precum blocarea circulației navale în golful Aqaba, pentru Israel, și solicitarea retragerii forțelor ONU de pe linia de despărțire, dar și din timpul și de după sfârșitul operațiunilor militare. În „perioada de așteptare“, pe plan internațional, s-au întreprins mai multe demersuri pentru evitarea războiului, inclusiv de către guvernul britanic pe lângă președintele Egiptului³⁷.

În mod surprinzător, nu Egiptul a fost cel care a pornit ofensiva împotriva Israelului, ci Siria, care era dominată de un naționalism arab militant. Nasser și-a simțit poziția amenințată de inițiativa Siriei, căreia nu îi putea permite să devină principalul agresor, alăturându-i-se, prin urmare, în atacul împotriva Israelului. La scurtă vreme, întreaga lumea arabă a fost atrasă în lupta pentru eliberarea Palestinei: Iordania și Irakul au fost primii care s-au alăturat pactului militar; Marocul s-a oferit public să îl sprijine pe Nasser în inițiativa sa; președintele tunisian Bourguiba, recunoscut pentru moderația sa față de Israel, a invitat armatele algeriene să folosească liniile de comunicații ale țării sale în drum spre frontul israelian; iar regele Faisal al Arabiei Saudite a declarat că „orice arab care nu participă în acest conflict își va pecetlui soarta”.³⁸

Ca răspuns la mobilizarea armată a vecinilor săi, Israelul a lansat un atac preventiv care a neutralizat forțele aeriene egiptene și siriene. Rămasă fără acoperire, armata terestră egipteană a fost vulnerabilă în fața atacurilor israeliene și, astfel, după doar trei zile Israelul a capturat Fâșia Gaza și Peninsula Sinai. Frontul de est a fost deschis când, ignorând avertizările Israelului de a nu se implica în război, regele Hussein al Iordaniei a decis începerea bombardamentelor asupra Ierusalimului de Vest (aflat în stăpânirea Israelului). Pe 7 iunie, Israelul reușind să alunge trupele iordaniene din Ierusalimul de Est și dintr-o mare parte a Cisiordaniei. În aceeași zi, Consiliul de Securitate al ONU a cerut încetarea focului, decizie pe care Israelul și Iordania au acceptat-o imediat, urmând ca Egiptul să cedeze în fața presiunilor internaționale o zi mai târziu. Siria a continuat să bombardeze sate din nordul Israelului, acceptând decizia ONU doar după ce Israelul a capturat Înălțimile Golan.³⁹

Războiul de șase zile nu a fost purtat doar între arabi și israelieni, iar consecințele sale nu s-au răsfrâns doar asupra Orientului Mijlociu. Războiul din 1967 a schimbat granițele celor 4 țări implicate, a afectat echilibrul de putere dintre principalii actori implicați în război, a remodelat mișcările ideologice din lumea arabă și a condus la moartea pan-arabismului promovat, până în acel moment, de președintele Nasser. Însă anul 1967 a schimbat și felul în care puterile internaționale, în special SUA și URSS, acționau în regiune⁴⁰.

Pentru Israel, victoria obținută a însemnat afirmarea și consolidarea legitimității existenței sale, armata israeliană obținând o victorie în fața unui adversar mult superior numeric și în logistică militară⁴¹. După încheierea războiului, Israelul a folosit teritoriul proaspăt cucerit pentru a negocia cu vecinii arabi recunoașterea sa ca stat, însă, pentru a reda teritoriile cucerite, Israelul trebuia să se simtă în siguranță. Dacă, până în acest moment, ONU fusese principalul

³⁶ *Ibidem* nota 8, p. 615.

³⁷ Mihail E. Ionescu, *Evenimente cu impact pe „durată lungă“: Războiul de 6 zile (5-10 iunie 1967)*, 1-7 iunie 2017 (<http://dilemaveche.ro/>).

³⁸ *Ibidem* nota 8, p. 633.

³⁹ Cf. *Encyclopaedia Britannica* (<https://www.britannica.com/event/Six-Day-War>).

⁴⁰ Natan Sachs, *50 years: Legacies of the 1967 War*, „Brookings” 31 mai 2017 (<https://www.brookings.edu/>).

⁴¹ *Ibidem* nota 38.

arbitru al conflictului israeliano- palestinian, acum, după Războiul de șase zile, rolul său este preluat de SUA, care va conduce procesul de negociere. Israelul avea nevoie de un partener puternic, din acest motiv încheie cu SUA acorduri de apărare, de dezvoltare a tehnologiei militare și de schimb de informații.

Războiul din 1967 nu a reprezentat un punct de cotitură doar pentru Israel. Din cauza înfrângerii, Egiptul a suferit o mutație esențială în percepția asupra Israelului. Contextul regional nefavorabil determinându-l pe noul președinte al Egiptului să reevalueze politica externă a Egiptului și să privească Israelul ca pe un potențial partener de negocieri⁴². Această schimbare în relațiile externe a fost vizibilă, în primul rând, prin reducerea prezenței sovietice în Egipt, iar relația militară și diplomatică, dintre cele două țări (Egipt și URSS) a avut foarte mult de suferit.⁴³ Nu există niciun dubiu asupra faptului că statutul internațional al URSS-ului îi conferea încă o voce importantă în Orientul Mijlociu, cu toate acestea, URSS-ul și-a pierdut o mare parte din influența pe care o exercita în Egipt, odată cu apropierea acestuia din urmă față de SUA. Evenimentul cel mai convingător din acest punct de vedere a fost vizita la Ierusalim, unde era localizat Knessetul, a lui Anwar Sadat, președintele Egiptului, liderul celui mai mare și mai important stat arab. Această inițiativă a făcut parte din demersul de recunoaștere a capitalei israeliene *de facto*, Ierusalimul. Vizita lui Sadat la Ierusalim, din 1977 și Acordurile de pace de la Camp David, încheiate între Egipt și Israel, au marcat începutul unei noi ordini în Orientul Mijlociu. Ordine care se baza pe securitatea țărilor din Golf și stabilirea unei relații diplomatice între evrei și arabi.⁴⁴

În ceea ce privește eliberarea Ierusalimului de la sfârșitul războiului, Planul de Partiție din 1948, acceptat de partea evreiască, respins de cea arabă, a coborât un zid între evrei, creștini și musulmani, precum și o divizare etnico-religioasă foarte strictă. Ierusalimul, considerată capitală atât de palestinieni, cât și de israelieni, era un oraș fragmentat între vestul israelian și estul iordanian, unde evreilor și creștinilor deopotrivă li s-a suspendat accesul la locurile sfinte. Anul 1967 a fost un an al deciziilor dificile, dar și al schimbărilor, pentru că, prin cucerirea părții de est a Ierusalimului, Israelul a realizat reîntregirea acestuia permițându-le tuturor evreilor, musulmanilor și creștinilor să își viziteze locurile sfinte⁴⁵ și declarându-l, totodată, capitală a Israelului. Iar viețile arabilor și evreilor au început să se intersecteze pentru prima dată în ultimii nouăsprezece ani.⁴⁶

Cu toate acestea, comunitatea internațională a păstrat o oarecare rezervă față de recunoașterea pretențiilor Israelului asupra Ierusalimului. Mai mult decât atât, ca răspuns la legea constituțională emisă de Israel în 1980, prin care recunoștea Ierusalimul drept capitală, Consiliul de Securitate al ONU a adoptat Rezoluția 476.⁴⁷ Prin aceasta, își reafirma poziția de mediator în conflictul palestinian-israelian cerându-le statelor care și-au stabilit misiuni diplomatice în Ierusalim să le retragă. Deși mai multe țări au avut ambasade la Ierusalim pentru o perioadă scurtă de timp, dată fiind sensibilitatea subiectului, au ales să le localizeze în orașul Tel Aviv.⁴⁸ Potrivit acestei rezoluții, comunitatea internațională nu trebuie să recunoască suveranitatea niciunei părți asupra Ierusalimul până ce conflictul nu este soluționat. Mai mult decât atât, textul Rezoluției nu face distincția între misiunile diplomatice aflate în Ierusalimul de Est și cele aflate în Ierusalimul de Vest, încorporează doar o referire generală la Ierusalim.

Mai mulți analiști expun punctele comune care pot fi trasate între Războiul de 6 zile și situația actuală din Orientul Mijlociu. Peisajul politic de dinainte de 1967 era caracterizat de o

⁴² Tamara Cofman Wittes, *50 years after 1967, investing in a common future in the Middle East*, „Brookings” 30 mai 2017, (<https://www.brookings.edu/>).

⁴³ Memorandum CIA: *The Expulsion from Egypt- Some consequences for the Soviets*, 29 august 1972, (<https://www.cia.gov/>), pp. 1-10.

⁴⁴ *Ibidem* nota 43.

⁴⁵ Tamar Samash, *Dorința evreilor de a supraviețui s-a dovedit mai puternică decât dorința altora de a ne distruge*, „Dilema Veche”, 1-7 iunie 2017 (<http://dilemaveche.ro/>).

⁴⁶ *Ibidem* nota 8, p. 669.

⁴⁷ Rezoluția 476: <https://unispal.un.org/DPA/DPR/unispal.nsf/0/DDE590C6FF232007852560DF0065FDDB>.

⁴⁸ Beverly Milton Edwards, *Jerusalem: securing spaces in holy places*, „Brookings”, 31 iulie 2017, (<https://www.brookings.edu/>).

competiție intensă între monarhiile tradiționale și dictatorii arabi care promovau ideea de pan-arabism secular. Ca parte a acestui conflict, Arabia Saudită și Egiptul erau implicate într-un război prin reprezentanți în Yemen (în aceeași situație în care Arabia Saudită și Iranul se găsesc acum). Istoricul Malcom Herr a numit conflictul Războiul Rece Arab, pentru că era, atât un război de influență, dar și pentru că era privit de ambele țări ca având o importanță vitală.⁴⁹

Sfârșitul războiului a adus cu sine nu numai înfrângerea propriu-zisă a armatelor arabe și a guvernelor care le susțineau. Ci și repercusiuni psihologice și sociologice ce au marcat un moment de cotitură pentru gândirea arabă modernă și schimbarea naturii conflictului arabo-israelian. În 1948, majoritatea arabilor au blamat guvernele corupte și incompetente pentru pierderea suferită în fața evreilor, însă, în 1967, Nasser reprezenta personificarea visurilor și speranțelor tuturor arabilor. Așa că pierderea suferită de arabi, l-a discreditat atât pe Nasser, cât și ideologia în care credea acesta: pan-arabismul. Deznădăjduiți de pierderea suferită, palestinienii aveau nevoie de un alt mecanism care să le ofere speranță. Naționalismul în care au crezut cu atâta convingere a eșuat, iar ideea unei patrii arabe unite nu le-a adus victoria. Pe de altă parte, Fatah le-a oferit arabilor ceva în care să creadă și un lider pe care să îl urmeze: Yasser Arafat, liderul organizației.⁵⁰

Arafat a continuat, într-o oarecare măsură, ideea de naționalism, însă a persuadat arabii să creadă că singura lor salvare se află în religie, promovând, în acest fel, islamul militarizat. Arafat a recrutat voluntari din toată lumea arabă, dornici să se alăture Fatahului și să moară pentru cauza palestiniană, pornind un război sfânt împotriva Israelului. Acesta a pus inclusiv bazele unui program de antrenament al refugiaților cu vârste între 10 și 13 ani, program ce promova *jihadul* și răspândea sloganuri precum: „eu sunt martir”, „Dacă dau greș, ia-mi locul”, „Palestinienii sunt o revoluție”, „Pentru Palestina, ne sacrificăm sufletul și sângele”.⁵¹

Noua politică condusă de Arafat, la început ca lider al organizației Fatah, iar mai apoi ca președinte al Organizației pentru Eliberarea Palestinei și lider militar de facto⁵², a schimbat percepția arabilor față de modalitatea în care trebuie să se realizeze recâștigarea Palestinei, promovând actele de terorism și ignorând, totodată, opiniile vecinilor arabi care priveau statul evreu cu mai multă moderație. În acești primi ani de după Războiul de 6 zile, Arafat a reorganizat întreaga societate palestiniană, oferindu-i o identitate și un model de rezistență armată care confirma că singura cale de a obține independența este prin violență.

Data fiind politica pe care o promovau liderii palestinieni și frustrările pe care le adunaseră palestinienii împotriva ocupației israeliene, la douăzeci de ani de la încheierea Războiului de șase zile, proteste masive au izbucnit în interiorul teritoriilor ocupate. Ziua de 8 decembrie 1987 a marcat începutul Primei Intifade, când mii de localnici arabi au ieșit în străzi, fluturând steaguri ale Organizației pentru Eliberarea Palestinei și lovind cu pietre automobilele în care se aflau evrei. Populația israeliană era șocată și îngrozită, iar imaginea publică a Israelului a avut de suferit. Cel mai palpabil răspuns al Israelului la atacurile palestinienilor a venit în 1990, când 10 000 de soldați israelieni au fost trimiși în teritoriile palestinene pentru a aresta sau ucide palestinienii suspectați că ar fi traficanți de arme. Conform unui raport al Salvați Copiii aproximativ 12 000 de palestinieni din Fâșia Gaza și Cisiordania au fost răniți și 722 uciși, în urma acestei operațiuni.⁵³ A doua serie de revolte a populației palestinene împotriva israelienilor, numită a Doua Intifada, a izbucnit în 2000, după ce Ariel Sharon, prim-ministrul Israelului, a vizitat Muntele Templului, loc considerat sfânt de musulmani și de evrei. Gestul a fost interpretat ca pe o grava ofensă și, astfel, au izbucnit violențe ce aveau să se încheie 5 ani mai târziu⁵⁴.

⁴⁹ *Ibidem* nota 43.

⁵⁰ Said K, ABURISH, *Arafat, From Defender to Dictator*, Londra, Bloomsbury Publishing Plc, 2004, pp. 68-70.

⁵¹ *Ibidem* nota 51, pp. 83-85.

⁵² *Ibidem* nota 51, p. 104.

⁵³ *Ibidem* nota 8, pp. 965-966.

⁵⁴ <https://web.archive.org/web/20140823071635/http://unispal.un.org/UNISPAL.NSF/0/6E61D52EAACB860285256D2800734E9A>

În contextul retragerii Marii Britanii din Palestina, după încheierea celui de-Al Doilea Război Mondial, comunitatea evreiască și cea palestiniană, uzitându-și dreptul la autodeterminare, au încercat să își întemeieze state naționale. Disputarea aceluiași teritoriu de două popoare diferite a făcut acest lucru imposibil, iar chestiunea a rămas nerezolvată până astăzi. Deși ambele popoare văd teritoriul anticei Palestine ca fiind „acasă”, este greu de închipuit că două popoare distincte vor reuși să își împartă un singur teritoriu și să conviețuiască în pace. Din această cauză, rezolvarea conflictului dintre Israel și palestinieni a rămas o tema la fel de actuală ca în urmă cu câteva decenii⁵⁵.

3. Decizia SUA de recunoaștere a Ierusalimului drept capitală a Israelului. Posibile implicații

Statutul Ierusalimului are o importanță vitală pentru toate cele trei religii monoteiste, iar revendicarea sa exclusivă de către o singură parte nu poate rămâne fără repercusiuni. În Israel, Ierusalimul e calificat oficial drept capitală „eternă și indivizibilă”, în timp ce palestinienii speră ca Ierusalimul de Est să devină capitala statului palestinian. Sfârșitul anului 2017 a agitat spiritele palestinienilor, când președintele SUA, Donald Trump, a anunțat public că va muta ambasada americană de la Tel Aviv la Ierusalim, recunoscând prin această acțiune orașul drept capitală a Israelului. Prin această decizie, Trump a încălcat consensul internațional care susținea că statutul Ierusalimului trebuie stabilit doar în cadrul unor negocieri de pace israeliano-palestiniene⁵⁶ și a făcut un pas pe care nicio altă țară sau președinte al SUA nu și l-a asumat.

Datorită caracterului unic pe care îl are Ierusalimul, comunitatea internațională a decis ca nici palestinienii și nici evreii să nu exercite o putere politică exclusivă asupra acestuia. Același principiu a ghidat politica internațională a Statelor Unite de mai bine de 70 de ani, originile acestei decizii găsindu-se în Planul de Partiție din 1947, care stabilea împărțirea Palestinei în două state distincte: unul evreu și unul arab, Ierusalimul a rămas neutru, fiind plasat sub control internațional.⁵⁷ SUA s-au declarat, timp de mai multe decade, principalul mediator al conflictului dintre israelieni și palestinieni, iar neutralitatea i-a permis să rămână un arbitru credibil care să țină ambele părți la masa negocierilor. Anunțul președintelui Trump de a muta ambasada SUA a fost primit ca pe o amenințare la adresa procesului de pace din moment ce opinia publică privește neutralitatea ca fiind indispensabilă pentru rezolvarea tensiunilor din zonă.⁵⁸

În Orientul Mijlociu, SUA au fost percepute mai degrabă ca un aliat al Israelului, decât un arbitru. Un actor părtinitor care promovează interesele Israelului, perpetuând starea de conflict. Această percepție se datorează, în parte, politicilor interne pro-Israel pe care o promovează liderii americani, dar și dezechilibrului de forțe dintre israelieni și palestinieni, SUA fiind blamate, cu sau fără argumente credibile, pentru superioritatea militară și logistică a Israelului.⁵⁹

Ultimele trei administrații: Clinton, Bush și Obama au considerat necesar să ofere Israelului concesiuni pentru a determina liderii israelieni să facă mai multe demersuri pentru obținerea păcii.⁶⁰ O inițiativă similară a venit din partea lui Bill Clinton, în 1995, când, printr-

⁵⁵ Florin Diaconu și Radu Dudău „Un potop de conflicte care se întrețin și se întesesc unul pe altul”, *Revista Institutului Diplomatic Român*, nr. 1, 2006, p. 11.

⁵⁶ Tania Krämer, *Cum văd cetățenii din Ierusalim decizia lui Trump*, „DW”, 7 decembrie 2017.

⁵⁷ Khaled Elgindy, *Why moving the U.S. embassy to Jerusalem would be dangerous and unwise*, „Brookings”, 30 ianuarie 2017 (<https://www.brookings.edu/>).

⁵⁸ Max Fisher, *The Jerusalem Issue, Explained*, „The New York Times”, 9 decembrie 2017 (<https://www.nytimes.com/>).

⁵⁹ *Ibidem* nota 60.

⁶⁰ *Ibidem* nota 60.

o lege numită *Jerusalem Embassy Act* a decis mutarea ambasadei SUA la Ierusalim. Propunerea mutării ambasadei venea într-un climat pozitiv pentru relațiile bilaterale palestiniano-israeliene, dominat de efectul istoricelor acorduri de pace dintre Israel și palestinieni de la Oslo. Ele erau văzute de șeful executivului american ca o formă de concretizare a unui proces de pace aflat în desfășurare. Nerealizarea deciziei s-a datorat tocmai deteriorării situației din zonă și a înghețării procesului de pace, început la Oslo⁶¹.

Contextul politic actual este diferit de momentul Clinton din 1995, neîntrezărindu-se, la sfârșitul anului trecut, nicio perspectivă de concretizare a procesului de pace dintre israelieni și palestinieni. La prima vedere, decizia președintelui Trump nu este conformă cu componenta geo-strategică a intereselor naționale și poate periclita siguranța Statelor Unite. Cunoscând toate aceste lucruri, cea mai firească întrebare pe care o putem pune este: care sunt adevăratele motive care l-ar putea determina pe Donald Trump să decidă mutarea ambasadei SUA la Ierusalim?

Profesorul Liviu Rotman, cercetător specializat în istoria evreilor, consideră că, prin această mișcare, Trump a încercat să își consolideze poziția în interiorul Statelor Unite, unde popularitatea sa este în scădere. În același timp, este o răsplată pentru unul din cele mai puternice centre de sprijin: electoratul evanghelist. Evanghelicii reprezintă un grup religios care se identifică cu Partidul Republican, conform unui sondaj de opinie din 2014, 76% dintre evanghelicii susțin că au vederi republicane. Totodată, evanghelicii constituie o cincime din numărul total al americanilor cu drept de vot.⁶² Trump a obținut 80% din voturile evanghelicilor, acesta fiind cel mai important vot pe care l-a primit vreun președinte republican din 2004 până în prezent din partea acestui electorat.

Grupul sprijină ideea unui mare Israel, care să corespundă obiectivelor lor teoretice: o convertire generală la creștinismul de tip evanghelic.⁶³ Pentru unii evanghelicii, întoarcerea unui număr atât de mare de evrei în Israel este o dovadă a voinței divine, sau chiar un semn al celei de-a doua veniri a lui Iisus. Alți evanghelicii, datorită unor versete din Biblie, consideră că au datoria de a sprijini poporul evreu.⁶⁴

După 1967, nucleul pro-Israel, reprezentat de evangheliismul american, s-a extins, ieșind din cercurile fundamentaliste. Au fost create zeci de organizații creștine care ofereau ajutor financiar așezărilor evreiești din Teritoriile Palestiniene și organizau vizite ale oficialilor americani în Israel. Vederile religioase ale evangheliștilor și simpatia arătată Israelului au început să devină din ce în ce mai apreciate în rândul politicianilor republicani, iar a fi pro-Israel este considerată „o politică bună”.⁶⁵ În cadrul conferinței anuale a Creștinilor Uniți pentru Israel, din vara anului trecut, vicepreședintele Mike Pence a declarat că „acest președinte vă susține, iar eu vă promit că va veni ziua când președintele Donald Trump va muta ambasada de la Tel Aviv la Ierusalim.”⁶⁶

Prin mutarea ambasadei la Ierusalim, Donald Trump a atins o coardă foarte sensibilă pentru comunitatea evanghelică, având în vedere symbolismul puternic pe care îl are orașul sfânt. Președintele american a înțeles că electoratul evanghelic va sprijini întotdeauna candidatul care îl ajută să își îndeplinească dezideratele de ordin religios, indiferent de viața sa privată. Pe de altă parte, chiar dacă exista republicani care nu sprijină aspirațiile evangheliștilor, totuși, aceștia doresc o apropiere de tabăra pro-Israel datorită influenței exercitate de lobby-ul organizațiilor evreiești. Cu alte cuvinte, nu există nicio opoziție față de decizia sa. Și, cu toate că este o mișcare riscantă din punct de vedere geopolitic, și-a atins scopul pe plan

⁶¹ *Ibidem* nota 25.

⁶² Sarah Pulliam Bailey, *White evangelicals voted overwhelmingly for Donald Trump, exit polls show*, „The Washington Post”, 9 noiembrie 2016 (<https://www.washingtonpost.com/>).

⁶³ *Ibidem* nota 25.

⁶⁴ Michael Schulson, *Questions about Jerusalem you were afraid to ask*, „The Washington Post”, 6 decembrie 2017 (<https://www.washingtonpost.com/>).

⁶⁵ Celia Belin, *Trump's Jerusalem decision is a victory for Evangelical politics*, „Brookings”, 15 decembrie 2017 (<https://www.brookings.edu/>).

⁶⁶ *Ibidem* nota 66.

intern.⁶⁷ Aparent, acțiunile lui Trump sunt motivate de dorința de a fi reales pentru un nou mandat ca președinte. Iar prin această mișcare, Trump și-a asigurat susținerea electoratului evanghelic și a donatorilor care sprijină Israelul (dintre aceștia îl amintim pe Sheldon Adelson, un cunoscut promotor al politicii pro-Israel, care a oferit un sprijin financiar de 35 de milioane de dolari pentru campania lui Trump). Totodată, a oferit exemplul unui lider hotărât care, spre deosebire de administrațiile Clinton, Bush sau Obama, și-a asumat decizia de recunoaștere a pretențiilor Israelului asupra Ierusalimului.

O altă teorie care poate explica gestului lui Trump este sprijinirea aliatului său, premierul israelian Benjamin Netanyahu, aflat într-un impas politic, confruntat cu trei dosare penale care pot conduce la demisie sau, în cazul pierderii proceselor, la arestarea sa. Poziției președintelui american poate fi înțeleasă ca o poziție pro-Netanyahu, ceea ce nu este același lucru cu sprijinirea poporului israelian, având în vedere că există o parte însemnată a publicului israelian care nu privește cu simpatie politica lui Trump.⁶⁸ Nu putem nega faptul că opiniile cetățenilor israelieni sunt diverse, unii susțin decizia lui Trump, considerând-o o schimbare a unei strategii diplomatice care nu a avut niciun rezultat în rezolvarea conflictului cu palestinienii, în timp ce alții consideră în continuare că singura soluție viabilă este stabilirea a două state distincte.

Dacă privim decizia din punct de vedere al strategiei SUA privind Orientul Mijlociu, aceasta se încadrează în tiparele normale. Trump urmărește să aducă țările arabe și Israelul la masa negocierilor, scopul final fiind formarea unei alianțe împotriva Iranului și a fundamentalismului religios atât de prezent în regiune. Fiecare dintre administrațiile anterioare au urmărit acest rezultat și au încercat să realizeze o apropiere între statele arabe și Israel, însă au ajuns la concluzia că acest lucru este imposibil fără o reconciliere între palestinieni și israelieni. Pacea fiind indispensabilă pentru susținerea arhitecturii regionale.⁶⁹

Trump consideră, însă, procesul de pace ineficient și alege o altă abordare. Este posibil, așadar, ca decizia SUA să se concentreze mai degrabă asupra unei alianțe arabo-israeliană împotriva Iranului, decât asupra impulsivității procesului de pace. Strategia ar putea chiar să dea roade dacă luăm în calcul cooperarea tacită dintre Israel și țările din Golf cu scopul de a minimiza influența Iranului în regiune și faptul că Arabia Saudită privește confruntarea cu Iranul ca pe cea mai urgentă dintre problemele sale.⁷⁰

Oricare ar fi opiniile părților direct vizate de decizia președintelui american, este clar că declarația acestuia din luna decembrie a anului trecut a trezit reacții puternice. Însă este decizia lui Donald Trump cu adevărat „istorică”? Dacă analizăm discursul său, observăm cu ușurință că, în timp ce recunoaște fățiș că Ierusalimul este capitala Israelului, Trump păstrează o ambiguitate asupra a ceea ce înseamnă Ierusalim de fapt. El spune: „acolo unde este Parlamentul, Curtea de Justiție, Guvernul”.⁷¹ Este vorba, așadar, despre Ierusalimul de Vest, lăsând posibilitatea ca Ierusalimul de Est să devină capitala unei viitoare Palestine? Sau recunoaște întregul Ierusalim drept capitală a Israelului, ignorând complet drepturile palestinienilor? Oricât de importantă ar fi această declarație prin elementul de noutate pe care îl aduce, nu îi putem ignora ambiguitatea vădită.

Pe de altă parte, ne putem explica reacțiile puternice stârnite de declarația președintelui prin comparația pe care a făcut-o *Jerusalem Embassy Act*, care viza un Ierusalim nedivizat, nicidecum doar partea de vest. Discursul său nu amintește nici de drepturile palestinienilor din Ierusalimul de Est, este doar „o recunoaștere a realității”, fără ca SUA „să aibă vreun cuvânt de spus vizavi de limitele suveranității Israelului în Ierusalim, sau de granițele contestate (...) aceste chestiuni rămân la latitudinea părților implicate.”⁷²

⁶⁷ *Ibidem* nota 67.

⁶⁸ *Ibidem* nota 25.

⁶⁹ Marc Lynch, *Three things to know about Trump's Jerusalem gambit*, „Carnegie Endowment for International Peace”, 7 decembrie 2017 (<http://carnegieendowment.org/>).

⁷⁰ *Ibidem* nota 71.

⁷¹ *Statement by President Trump on Jerusalem*, 6 decembrie 2017, (<https://www.whitehouse.gov/>)

⁷² *Ibidem* nota 73.

Din cauza acestor ambiguități, politica Statelor Unite rămâne încă incertă. Ne este clar că administrația Trump dorește ca granițele finale ale Ierusalimului să fie negociate în urma unui acord de pace, însă nu este la fel de limpede ce parte a Ierusalimului este considerată teritoriu israelian suveran. Pană anul trecut, SUA considera că Israelul are drepturi suverane în interiorul liniilor de armistițiu stabilite în 1949, cu excepția Ierusalimului de Vest, considerat teritoriu neutru. Odată cu declarația președintelui de recunoaștere a Ierusalimului drept capitală a Israelului am putea presupune că, pe viitor, SUA va considera Ierusalimul de Vest ca făcând parte din teritoriul de drept al Israelului. Dar care va fi statutul Ierusalimului de Est și al musulmanilor care locuiesc acolo?⁷³

4. Reacții și mize internaționale

În ciuda acestor nuanțe ale discursului prezidențial, liderii politici din Orientul Mijlociu, dar și din Europa, au interpretat declarația SUA ca o recunoaștere a suveranității Israelului asupra întregului Ierusalim. Mult mai vizibile au fost politica pro-Israel a administrației Trump, refuzul de a sprijini aspirațiile palestinienilor la o capitală proprie în partea de est a Ierusalimului și controlul larg pe care îl exercită Israelul asupra orașului.⁷⁴

Așa cum era de așteptat, anunțul președintelui american a stârnit imediat reacții puternice în rândul arabilor. Autoritatea Națională Palestiniană (PLO) și țări arabe precum Egipt, Iordania și Arabia Saudită au condamnat decizia SUA și i-au sugerat în mod deschis președintelui că o astfel de recunoaștere poate afecta stabilitatea regională, însă nu au militat pentru folosirea violenței. Mai mult decât atât, Ahmad Majdalani, membru al Comitetului Executiv al PLO, a anunțat, la o zi după anunțul președintelui, că palestinienii se vor opune deciziei prin proteste pașnice. Declarațiile oficiale ale liderilor arabi au atacat decizia SUA, numind-o iresponsabilă, accentuând, totodată, faptul că SUA ignoră legile și rezoluțiile stabilite la nivel internațional și că își pune în pericol, atât interesele naționale, cât și procesul de pace palestiniano-israelian.⁷⁵

În discursul televizat care a urmat declarației SUA, președintele palestinian Mahmoud Abbas a numit situația în care se găsesc palestinienii „critică” și a denunțat planul de mutare al ambasadei drept „pervers și repulsiv”. Potrivit acestuia, prin această declarație, SUA s-au dezis de rolul de mediator pe care l-au jucat timp de mai multe decade și s-au transformat într-un partizan al Israelului. Abbas a adăugat că există o singură poziție internațională referitoare la Ierusalim, atât din partea țărilor arabe, cât și din partea marilor puteri occidentale, iar aceea nu poate ignora pretențiile palestinienilor asupra părții estice a Ierusalimului.⁷⁶ Într-adevăr, identitatea arabă a Ierusalimului este greu de trecut cu vederea și, indiferent de decizia luată de administrația SUA și de legitimitatea câștigată de Israel de a controla Orașul Sfânt, realitatea efectivă este greu de ignorat: Ierusalimul are în componența sa trei structuri religioase complet eterogene pentru care Ierusalimul reprezintă o parte indispensabilă a identității lor naționale și religioase. Aici nu există loc pentru sincretism.

Având toate aceste lucruri în vedere, structurile fundamentaliste, spre deosebire de taberele mai moderate, au avut o reacție dură la anunțul președintelui american, instigând palestinienii la o a treia intifadă. Hamas a cerut țărilor arabe să își treacă cu vederea propriile dispute și să se unească pentru a boicota administrația SUA. A militat pentru atacarea ambasadelor și soldaților americani și pentru pornirea unui nou *jihad*⁷⁷. Liderii Fatah au anunțat

⁷³ Ofer Zalzberg și Nathan Thrall, *Counting the Costs of U.S. Recognition of Jerusalem as Israel's Capital* „International Crisis Group”, 7 decembrie 2016 (<https://www.crisisgroup.org/>).

⁷⁴ *Ibidem* nota 75.

⁷⁵ *Reactions To U.S. President Trump's Jerusalem Announcement: Hamas, Resistance Axis Call For Violence, Attacks On U.S. Interests; Palestinian Authority, Moderate Arab Countries Express Restrained Condemnation, Hope For Retraction*, „MEMRI” 10 decembrie 2017 (<https://www.memri.org/>).

⁷⁶ *Ibidem* nota 77.

⁷⁷ *Ibidem* nota 77

că vor întrerupe orice legătură cu SUA, în timp ce pe paginile oficiale de Facebook au apărut mesaje și imagini care instigau la violență împotriva americanilor și a lui Trump⁷⁸.

O reacție similară a avut și secretarul general al Hezbollahului, Hassan Nasrallah, care și-a exprimat sprijinul pentru o a treia intifada, cerând lumii musulmane „să nu stea nepăsătoare” și „să ofere un sprijin moral, politic, monetar și material complet palestinienilor”. În ziarul libanez *Al-Akhbar*, afiliat Hezbollahului, a apărut un articol numit „Ori America, ori Ierusalimul” care susținea:

„Nu vom lua înapoi nici măcar o bucată din Palestina până când nu declarăm război total (împotriva SUA) și le transformăm viața în iad, steagul lor în simbol al rușinii și armata lor într-o fiară sălbatică ce umblă prin lume...Singură alegere care ne rămâne este să strigăm la unison: „Moarte Americii!” Trebuie să declarăm război complet Americii și intereselor sale de pretutindeni... Toți arabii trebuie să aleagă: Ori America, ori Ierusalimul (...) Oricine alege să aparțină Ierusalimului și să îl apere trebuie să muncească fără tihnă, cu toate puterile, pentru a omorî orice soldat american din afara granițelor americane și să cucerească ambasadele SUA din toată lumea, sau să le ardă și să le distrugă. Trebuie să alungăm din țările noastre orice oficial american, diplomat, sau politician și pe oricine primește un salariu de la guvernul american...”⁷⁹

Iranul a avut, de asemenea, reacții eminamente antisemite și anti-occidentale, caracterizate de o incitare a arabilor și, în general, a musulmanilor la o nouă intifadă împotriva Israelului și a americanilor, pe care îi blamează pentru situația delicată din Orientul Mijlociu. Mai mulți oficiali și purtători de cuvânt ai regimului de la Teheran au declarat că distrugerea Israelului este iminentă și le-au cerut țărilor musulmane să își trimită armatele naționale pentru a distruge Israelul și să le organizeze după exemplul Armatei Gardienilor Revoluției Islamice, care are ca scop conservarea elementului religios islamic împotriva oricăror interferențe din exterior.⁸⁰ Prin această reacție violentă, Iranul s-a izolat de restul țărilor arabe, incluzând aici chiar și Teritoriile Palestiniene, care au insistat asupra reducerii dispoziției conflictuale și a rezolvării chestiunii în cauză prin intermediul unor metode non-agresive.

Trebuie să adăugăm aici și contribuția pe care a avut-o Liderul suprem Khamenei în exacerbarea ostilităților de după anunțul prezidențial:

„America, regimul sionist, cei care se află în spate și cei subordonați superputerilor sunt faraonii zilelor noastre. Ei depun eforturi pentru a diviza și pentru a stârni război în lumea islamică... Chestiunea Palestinei se află în topul problemelor politice din umma⁸¹ islamică și toată lumea trebuie să depună eforturi și să folosească jihadul pentru a salva și a elibera poporul palestinian. Afirmațiile inamicilor islamului referitoare la recunoașterea Ierusalimului drept capitală a regimului sionist se nasc din neputința lor. Lumea islamică se va ridica împotriva acestui complot, iar sioniștii vor primi o lovitură și mai puternică ca răspuns la această măsură. În final, Palestina noastră dragă va fi eliberată. Prietenii și dușmanii Iranului, din toată lumea, trebuie să realizeze că problemele actuale sunt mai mici decât problemele din ultimele patru decade. Iranul îi va neutraliza cu și mai multă forță și va flutura steagul onoarei Islamului de pe vârfuri și mai înalte.”⁸²

Se impun câteva comentarii și asupra reacțiilor comunității internaționale din afara spațiului islamic de după anunțul de recunoaștere a Ierusalimului drept capitală a Israelului. Federica Mogherini, Înaltul Reprezentant al Uniunii Europene pentru afaceri externe și politică de securitate, l-a avertizat pe președintele Trump asupra potențialului exploziv pe care îl poate

⁷⁸ Facebook.com/officialfateh1965, December 7, 2017.

⁷⁹ *Ibidem* nota 77.

⁸⁰ *Reactions In Iran To Trump's Recognition Of Jerusalem As Israel's Capital: Incitement To Violence, Calls To Revive Intifada And Destroy Israel*, „MEMRI” 10 decembrie 2017 (<https://www.memri.org/>).

⁸¹ Cuvânt din arabă ce se traduce prin „națiune”.

⁸² *Ibidem* nota 82.

avea decizia sa. Într-un astfel de context fragil, mutarea ambasadei SUA la Ierusalimul și, implicit, recunoașterea acestuia drept capitală a Israelului, poate aduce întreaga lume în timpuri mai întunecate decât acestea din prezent. Președintele francez, Emmanuel Macron a reamintit Statelor Unite că decizia contravine cu legea internațională și cu rezoluțiile Consiliului de Securitate al ONU, care i-au oferit Ierusalimului un statut politic și juridic special.⁸³

În egală măsură, este necesară și o analiză a rezoluțiilor Adunării Generale a ONU și a Consiliului de Securitate cu privire la statutul Ierusalimului. În 29 noiembrie 1947, Adunarea Generală a ONU a adoptat Rezoluția 181⁸⁴. Aceasta avea un caracter de recomandare, susținând crearea a două state (arab și israelian) în interiorul aceluiași teritoriu și prevedea un statut internațional special pentru orașul Ierusalim: „Orașul Ierusalim va fi stabilit ca un *corpus separatum*, sub un regim internațional separat și administrat de Organizația Națiunilor Unite” precizând, atât frontierele orașului, cât și regimul special care i se aplica și durata acestuia. Rezoluția CS ONU 252⁸⁵ din 1968 menționează că „orice măsuri și acțiuni administrative ale Israelului, inclusiv exproprierea de proprietăți care au alterat sau își propun alterarea caracterului și statutului Orașului Sfânt al Ierusalimului sunt invalide și nu îi pot schimba statutul”. Rezoluția CS ONU 476⁸⁶ din 1980 reia faptul că „orice măsuri și acțiuni legislative și administrative ale Israelului, puterea ocupantă, care își propun alterarea caracterului și statutului Orașului Sfânt al Ierusalimului, nu sunt valabile din punct de vedere legal și constituie o încălcare flagrantă a Convenției de la Geneva privind protecția civililor pe timp de conflict armat și, de asemenea, constituie o obstrucționare gravă în calea obținerii unei soluții de pace comprehensive, juste și de durată în Orientul Mijlociu”.

Cea mai recentă rezoluție a Adunării Generale a ONU cu privire la statutul Ierusalimului a fost adoptată în 21 decembrie 2017⁸⁷. Rezoluția indică faptul că „orice decizii și acțiuni care modifică caracterul, statutul sau compoziția demografică a Orașului Sfânt al Ierusalimului nu au niciun efect juridic, sunt nule și neavenite și trebuie anulate în conformitate cu rezoluțiile relevante ale Consiliului de Securitate și, în acest caz, face apel la toate statele să se abțină de la stabilirea de misiuni diplomatice în Orașul Sfânt al Ierusalimului, în conformitate cu Rezoluția 478 (1980) a Consiliului de Securitate”.

În ceea ce privește poziția României vizavi de decizia administrației SUA, președintele României, Klaus Iohannis, a subliniat faptul că:

Un astfel de demers de mutare a ambasadei României la Ierusalim nu se poate face decât în urma unei analize de profunzime, care să ia în considerare toate consecințele și implicațiile politice externe ale acestuia. Mutarea ambasadei se poate concretiza doar în urma încheierii negocierilor privind Procesul de Pace din Orientul Mijlociu, în cadrul căruia statutul Ierusalimului reprezintă o temă centrală... Acest statut poate fi stabilit numai în urma încheierii unui acord direct și final între părți. Administrația Prezidențială amintește necesitatea rezolvării juste și de durată a conflictului israeliano-palestinian, prin implementarea „soluției celor două state”, Israel și Palestina, care să coexiste în pace și securitate, ca unică variantă viabilă și capabilă să garanteze îndeplinirea aspirațiilor părților și reafirmă faptul că poziția țării noastre față de statutul orașului Ierusalim rămâne conformă cu cea stabilită prin rezoluțiile Consiliului de Securitate ONU și Adunării Generale ONU în materie. Administrația Prezidențială reamintește faptul că există o serie de rezoluții ale Consiliului de Securitate al ONU și ale Adunării Generale a ONU prin care se solicită, printre altele, statelor membre ONU să se abțină

⁸³ Catherine Hardy, *The world reacts to Trump's Jerusalem decision*, „Euronews”, 7 decembrie 2017 (www.euronews.com/).

⁸⁴ Rezoluția 181: <https://unispal.un.org/DPA/DPR/unispal.nsf/0/7F0AF2BD897689B785256C330061D253>

⁸⁵ Rezoluția CS ONU 252: <https://unispal.un.org/DPA/DPR/unispal.nsf/0/46F2803D78A0488E852560C3006023A8>

⁸⁶ Rezoluția CS ONU 476: <https://unispal.un.org/DPA/DPR/unispal.nsf/0/6DE6DA8A650B4C3B852560DF00663826>

⁸⁷ ES-10/19: <http://undocs.org/A/RES/ES-10/19>

să stabilească misiuni diplomatice în Ierusalim și să intensifice eforturile internaționale pentru o pace durabilă, cuprinzătoare și justă în Orientul Mijlociu. Prin urmare, în această etapă, relocarea ambasadei României în Ierusalim ar reprezenta o încălcare a dreptului internațional relevant. Ținând cont de toate aceste aspecte, Președintele Klaus Iohannis îndeamnă toți factorii guvernamentali și politici la responsabilitate și discernământ în ceea ce privește deciziile majore de politică externă ale României, cu efecte strategice, inclusiv asupra siguranței naționale și a cetățenilor români. În acest sens, o astfel de decizie trebuie luată numai după consultarea și cu avizul tuturor instituțiilor cu atribuții în domeniul politicii externe și al securității naționale, decizia finală aparținând, din punct de vedere constituțional, Președintelui României.⁸⁸

Alți aliați cheie ai SUA, cum ar fi Marea Britanie, Italia și Japonia au criticat decizia lui Trump, subliniind faptul că aceasta „nu are niciun efect legal, este nulă și neavenită și trebuie să fie revocată.”⁸⁹ În acest sens, a fost convocată o întâlnire de urgență imediat după declarația publică a președintelui american. Adunarea Generală a ONU, formată din 193 de state, a votat în mod decisiv împotriva deciziei SUA cu 128 de voturi pentru, 9 împotriva și 35 de abțineri. Rezoluția de respingere a hotărârii SUA cu privire la statutul Ierusalimului a avut o încărcătură politică majoră. În cadrul acestui vot, țările membre ONU au arătat, în mod clar, care este poziția lor față de problema Ierusalimului, cu toate că SUA au folosit o tactică de intimidare de facto a statelor membre ONU. Donald Trump a amenințat să întrerupă ajutorul financiar pentru țările care se opun deciziei de recunoaștere a Ierusalimului drept capitală a Israelului.⁹⁰

Avertismentul lui a venit după ce Nikki Haley, ambasadorul SUA la ONU, a ținut un discurs în care a subliniat faptul că SUA sunt principalul contribuitor al ONU și al agențiilor sale, din acest motiv se așteaptă ca ONU să îi sprijine deciziile:

„Argumentele au fost deja aduse. Decizia a fost în concordanță cu legea din 1995. Decizia nu prejudiciază niciun acord privind statutul final (al Ierusalimului). Decizia nu face nimic pentru a îngreuna eforturile de pace...SUA își vor aminti această zi în care au fost marginalizate la ONU pentru exercitarea suveranității noastre... America își va localiza ambasada noastră la Ierusalim. Asta vrea poporul american să facem...Acest vot va face o diferență între cum privește America ONU și cum privim țările care nu ne-au arătat respect la ONU”⁹¹.

Însă majoritatea statelor au ales să ignore presiunile venite din partea SUA și au votat împotriva deciziei anunțate pe 6 decembrie. Emiratele Arabe Unite, Arabia Saudită și Africa de Sud și-au adăugat, în ultimul moment, numele pe documentul ce condamnă recunoașterea Ierusalimului drept capitală a Israelului⁹². Așadar, nu trebuie să uităm că, în ciuda solidarității etnico-religioase pe care țările arabe o arată palestinienilor, aveam de-a face cu un conflict de interese. Rămân parteneri ai SUA, iar o lipsă de congruență a intereselor poate avea repercusiuni grave asupra alianțelor internaționale și pot minimiza scopul evident al oricărui actor important de pe scena politică a lumii arabe, și anume acela de a consolida poziția propriei țări.

5. Decizia de relocare a ambasadei SUA - o a treia intifada?

⁸⁸ *Reacția Președintelui României, domnul Klaus Iohannis, cu privire la intenția Guvernului referitoare la lansarea procesului de relocare a Ambasadei României din Israel de la Tel Aviv la Ierusalim*, 20 aprilie 2018 (www.presidency.ro/)

⁸⁹ *US Vetoes UN Resolution Rejecting Trump's Jerusalem Decision*, „Channels Tv”, 18 decembrie 2018 (<https://www.channelstv.com/>).

⁹⁰ *Chris Stevenson, UN Jerusalem vote-as it happened: UN General Assembly rejects Trump's Israel Declaration*, „The Independent”, 21 decembrie 2017 (<https://www.independent.co.uk/>).

⁹¹ *Harriet Alexander, Donald Trump's decision on Jerusalem condemned by UN general assembly despite US 'bullying' over vote of censure*, „The Telegraph”, 21 decembrie 2017 (<https://www.telegraph.co.uk>).

⁹² *Ibidem* nota 93.

Cunoscând toate aceste lucruri, putem anticipa care va fi reacția lumii arabe la mutarea ambasadei SUA de la Tel Aviv la Ierusalim? În mod îndubitabil, decizia lui Trump este o jignire pentru liderii arabi care o percep ca pe o înfrângere personală în fața Israelului. Recunoașterea Ierusalimului drept capitală a Israelului este un eșec pentru politica statelor arabe, eșec ce le expune neputința de a rezolva problema palestiniană și de a convinge SUA de justetea cauzei pe care o promovează. Însă trebuie să remarcăm faptul că, lumea arabă a rămas una multipolară, iar acest lucru se reflectă în politica regională intens fragmentată. Oricât de vehemente ar fi protestele lor împotriva deciziei, interesele proprii determina acomodarea politicii SUA. În mod aproape sigur, nu își vor sacrifica relația cu Washingtonul pentru cauza palestiniană.

Dacă luăm exemplul campaniei împotriva Qatarului, conduse de Arabia Saudită și de EAU și numită eufemistic „criză diplomatică”, observăm că cele două state sunt preocupate de consolidarea propriei puteri. Prințul moștenitor al Arabiei Saudite, Muhammad bin Salman, urmărește să centralizeze autoritatea politică a familiei conducătoare. În acest sens, a condus o campanie de „epurare” politică și de eliminare a membrilor familiei care ar fi putut să i se opună. Pe lângă aceste chestiuni cu care se confruntă pe plan intern, Arabia Saudită conduce o campanie internațională de promovare și de convingere a investitorilor străini că aceasta reprezintă un loc modern și tolerant, în condițiile în care dorește să își diversifice economia, care până în prezent se baza exclusiv pe industria petrolieră.

Când la mijloc este o rivalitate milenară, precum cea arabo-persană, începută încă din secolul IX, prin mișcarea *shu'ubiyya*, saudiții se arată gata de orice compromis pentru a-și încheia alianța cu Statele Unite. Iar această alianță va impune, așa cum este de așteptat, adoptarea unei atitudini mai puțin radicale în raport cu aliatul definitiv al Americii, și anume Israelul. Situația pare să reflecte starea generală din 1916, când, prin prisma unor alianțe menite să le consolideze propriul statut, arabii ajung - concomitent cu susținătorii mișcării sioniste - în tabăra Imperiului Britanic⁹³.

Având în vedere toate aceste date și sprijinul extern de care au nevoie statele arabe, este oare o mișcare înțeleaptă să lupte împotriva deciziei SUA? În acest moment, problema palestiniană pare să exercite mai multă putere de convingere asupra publicului arab și mai puțin asupra liderilor politici. „Palestina” este o chestiune delicată, iar liderii politici trebuie să acționeze cu multă grijă pentru a nu inflama opinia publică. Amintirea Primăverii Arabe și a oamenilor ieșiți în stradă ca să ceară o schimbare de regim a determinat guvernele arabe să se opună deciziei SUA. Pe de altă parte, o ignorare a acestei chestiuni le poate oferi Qatarului sau Iranului un avantaj cheie asupra publicului arab, ceea ce poate conduce la o creștere în influență a unor rivali pe care Arabia Saudită și EAU doresc să îi elimine⁹⁴. Nemulțumirea pe care au manifestat-o față de declarația SUA poate fi o formă de întâmpinare a unor viitoare proteste publice pe care nu le-ar putea controla și ajuta și la menținerea unui status-quo în relația cu țările vecine.

Această teorie este confirmată de evoluțiile mai recente. La sfârșitul lunii februarie, administrația Trump a făcut un nou anunț, potrivit căruia SUA își va deschide noua ambasadă în luna mai a anului curent, pentru a coincide cea de-a șaptezecoa aniversare a statului Israel. Ziua de 14 mai are dublă semnificație, pentru israelieni este ziua în care au obținut independența, în timp ce pentru palestinieni marchează „*nakba*”, catastrofa prin care au pierdut Palestina. Decizia președintelui Trump de a deschide noua ambasadă într-o zi încărcată de semnificații atât de profunde, este edificatoare atât pentru politica pro-Israel pe care o adoptă, ignorând complet drepturile palestinienilor, cât și prin tăcerea completă cu care a primit opinia publică acest anunț.

⁹³ Ovidiu Raetchi, *Înapoi în 1916. Erdogan și Casa de Saud fac „roada palestiniană”*, „Adevărul”, 6 aprilie 2018, (<http://adevarul.ro/>).

⁹⁴ *Ibidem* nota 71.

Dacă în luna decembrie a anului trecut, atât țările occidentale, cât și cele arabe, au avut un răspuns puternic, majoritatea opunându-se vehement, acest al doilea anunț (data de 14 mai) a fost primit fără vreo reacție. Este acesta un semn de acceptare, dacă nu chiar de aprobare a politicii SUA? Donald Trump a avut dreptate, iar furia cu care musulmanii au întâmpinat decizia sa nu a durat decât câteva zile, situația stabilizându-se într-un timp foarte scurt.

Lumea arabă a cunoscut o normalizare a relațiilor cu Israelul. Egiptul, un actor care și-a asumat rolul de arbitru al conflictului palestiniano-israelian, a semnat cu Israelul un acord economic catalogat drept „istoric” de prim-ministrul Benjamin Netanyahu. Istorice în sensul în care profitul care urmează să îi revină Israelului este de 15 miliarde de dolari, dar și pentru că marchează o apropiere a unor state considerate până acum rivale. Iordania, țară în custodia căreia se află moscheea Al-Aqsa și de la care analiști politici preconizau o reacție mai puternică, a decis redeschiderea ambasadei de la Amman, sub pretextul că Israelul și-a cerut scuze și și-a asumat responsabilitatea pentru moartea a trei cetățeni iordanieni. Iar Arabia Saudită a subliniat faptul că Iranul, și nu Israelul, este cel care amenință stabilitatea din regiune, în timp ce Muhammad bin Salman a anunțat, într-un interviu oferit în SUA, că atât israelienii, cât și palestinienii au dreptul la un stat-națiune⁹⁵.

Singurul actor internațional care sprijină cauza palestiniană a rămas Turcia. Din moment ce nu urmărește nicio alianță cu SUA și nici nu are vreun beneficiu imediat de pe urma sprijinirii intereselor americane, Erdogan pare mai deschis la o apropiere strategică de Rusia, care să reafirme puterea armatei turcești în Asia și mai puțin în Europa. Totodată, acesta s-a arătat încântat de imparțialitatea blocului arab cu privire la chestiunea palestiniană care îi oferă oportunitatea de a căpăta statutul de apărător al cauzei anti-israeliene. El încearcă să își revendice prin aceste mijloace poziția simbolică de „calif” al lumii islamice, poziție la care turcii au renunțat, în urmă cu un secol⁹⁶.

În fața acestei atitudini nepăsătoare manifestate de lumea arabă, palestinienii au rămas, din nou, singuri. Opțiunile care le-au rămas sunt puține. Pot refuza să colaboreze, sub argumentul că negocierile conduse de SUA nu mai sunt relevante, din moment ce sprijină vădit politica Israelului, pot, de asemenea, să nege hotărârile Acordurilor de la Oslo, și implicit să nege existența Israelului, sau pot urmări o abordare diferită, mai convingătoare și mai conflictuală - rezistența armată și non-armată: acuzarea oficialilor israelieni la Curtea Penală Internațională, boicoturi și sancțiuni, sau pot aborda o politică internă diferită care să conducă la reafirmarea fundamentalismului religios promovat de Hamas și Fatah, care poate avea drept consecință islamizarea absolută.⁹⁷

Această ultimă posibilitate este cea care stârnește discuții puternice printre formatorii de opinie. Liderii Autorității Palestiniene vor încerca să evite o astfel de situație, atât datorită influenței pe care SUA o exercită asupra lor, cât și din dorința de a își păstra stabilitatea propriei administrații. Singurul impediment este că liderii politici sunt extrem de nepopulari în interiorul comunității palestiniene. Iar acest lucru accentuează și mai mult riscul ca Autoritatea Palestiniană să fie înlocuită de grupul militant Hamas. În acest caz, ne rămân puține dubii asupra politicii pe care o va conduce împotriva SUA și a Israelului.⁹⁸

De-a lungul timpului, lideri politici, precum Yasser Arafat, despre care am vorbit mai sus, au încercat, prin forță și prin negocieri, să pună capăt conflictului. Deși nu au reușit să ajungă la un compromis, moștenirea lor politică a fost transmisă liderilor actuali, care încearcă se confruntă cu aceeași problemă. Terorismul, coroborat cu obsesia liderilor islamici arabi pentru instaurarea vechiului califat arab, este intens vehiculat ca formă de rezolvare a chestiunii palestiniene și reprezintă principala formă de luptă a formațiunilor politice palestiniene împotriva Israelului⁹⁹.

⁹⁵ *Senior Arab Journalist: The Moving Of The U.S. Embassy To Jerusalem – A Result Of Arab, Palestinian Feebleness; It's Time To Dissolve The PA*, MEMRI, 5 martie 2018, (<https://www.memri.org/>).

⁹⁶ *Ibidem* nota 95.

⁹⁷ *Ibidem* nota 75.

⁹⁸ *Ibidem* nota 60.

⁹⁹ *Ibidem* nota 56.

Situația în care se găsesc palestinienii în acest moment conturează un viitor destul de sumbru, în care obținerea păcii este improbabilă. Formarea statului palestinian este la fel de puțin probabilă, iar Israelul se va vedea nevoit să facă o alegere importantă: identitatea religioasă a Israelului sau democrația. Fie limitează complet drepturile palestinienilor, în timp ce își exercită controlul absolut asupra așezărilor palestiniene, fie le oferă acestora drepturi depline.¹⁰⁰ Donald Trump, la fel cum au făcut și britanicii în trecut, își impune propria înțelegere asupra regiunii, fără a ține cont de realitățile geo-politice al Orientului Mijlociu, iar prețul va fi plătit de israelieni și de palestinieni în egală măsură.

¹⁰⁰ *Ibidem* nota 60.